

ZÁPIS

XXVII. KOLOKVIUM ČESKÝCH, MORAVSKÝCH A SLOVENSKÝCH BIBLIOGRAFŮ

Studijní a vědecká knihovna Plzeňského kraje

19.–21. 10. 2025

Kolokvium se uskutečnilo v rámci Měsíce české a slovenské kulturní vzájemnosti pod záštitou Sdružení knihoven ČR – sekce SDRUK pro bibliografii, Slovenské asociace knihoven a ve spolupráci se Štátnou vedeckou knižnicou v Prešove.

19. 10. 2025

Komentovaná prohlídka Plzně

20. 10. 2025

Kolokvium zahájil ředitel Studijní a vědecké knihovny Plzeňského kraje Mgr. Daniel Bechný, zástupce SDRUK Ing. Jan Kaňka a zástupkyně SAK doc. Mgr. Marcela Domenová, Ph.D.

Odborný program

Moderoval: Ing. Jan Kaňka

BLOK I. 80. VÝROČÍ KONCE DRUHÉ SVĚTOVÉ VÁLKY

Slovenské národné povstanie a 2. svetová vojna na pohľadniciach vo fonde Slovenskej národnej knižnice / Mgr. Martin Krejčí (*Slovenská národná knižnica v Martine*)

Pohlednice je definována jako otevřená poštovní zásilka, která má na jedné straně obrazovou a na druhé adresní část. Pohlednice, jak je známe, se začínají objevovat v posledních dvou desetiletích 19. století. Od svého počátku byly nositelkami významných informací sociálního charakteru (o čem si lidé v různých obdobích psali), ale také historického a dokumentačního charakteru své doby. Dávají nahlédnout na to, jak historické události vnímali lidé, jak se o nich vyjadřovali, jak se s nimi vyrovnávali, ale také nabízejí dobové vyobrazení těchto událostí. Příspěvek se následně zaměřil na pohlednice ve sbírkách SNK, které se věnují Slovenskému národnímu povstání.

Pohlednice k SNP ve fondu jsou rozděleny na místní, žánrové, příležitostné a umělecké. Mezi žánrovými se nachází 10 momentek ze SNP, trojjazyčné pohlednice (ve slovenštině, angličtině a ruštině) a Slovenské národní povstání na fotkách boje o města. Autory maleb na uměleckých pohlednicích jsou např. Tim, Kostelníček ad. Ve fondu SNK jsou i pohlednice k výročí SNP – k 5. výročí (3 pohlednice), k 15. výročí, k 30. výročí (5 pohlednic). Další pohlednice ukazují památníky a pamětní místa. Ve fondu SNK je 42 zpracovaných pohlednic k památníkům a 2 a 1 soubor 13 barevných pohlednic k pamětním místům.

Almanachy jako svědci protektorátní éry (1939–1945) / Mgr. Lenka Pokorná Korytarová (*Moravská zemská knihovna v Brně*)

ALKARO – ALmanachy, KAlendáře, ROčenky v českých zemích 1801–1945. Nejprve byla přiblížena definice almanachu, jeho vývoj a složitosti a poté jedna z jejich skupin, konkrétně almanachy vydávané na území Protektorátu Čechy a Morava v letech 1939 až 1945. Byly představeny různé typy almanachů, které v tomto období vycházely, podrobněji pak literární almanachy a jejich tematická zaměření, estetické strategie a role v dobové kulturní a politické situaci. Nechyběla ani analýza, jak almanachy reflektovaly dobu nesvobody a jakou roli hrály v udržení literární kontinuity.

Reflexe 2. světové války ve fondech knihovny ÚDU / Mgr. Veronika Jungmannová (Ústav dějin umění Akademie věd ČR)

Nejprve byla představena knihovna ÚDU AV ČR a její činnost, posléze se příspěvek zaměřil na vybrané výzkumné a dokumentační projekty ÚDU, které se věnují důsledkům války a holokaustu, a to optikou knihovního a bibliografického zpracování („Josef Sudek: Topografie sutin“; „Zachování paměti. Poválečná reflexe holokaustu v pomníkové tvorbě a výtvarném umění“; zpracování pozůstalosti Zdeňka Wirtha; spolupráce knihovny ÚDU a CDMP).

Ústav dějin umění spolupracuje od roku 2025 s Centrem pro dokumentaci konfiskovaného majetku. Postupně zpracovávají pozůstalost Zdeňka Wirtha. Z. Wirth byl historik umění, jeden ze zakladatelů památkové péče v Čechách, byl členem České národní rady a předsedou Národní kulturní komise, která zabavovala věci po odsunutých Němcích. Některé ze zabavených věcí se dostaly do muzeí, některé do knihovny, ale některé si Z. Wirth ponechal. Jeho pozůstalost byla knihovně věnována v roce 1961.

Sudek Project – další projekt ÚDU, který se věnuje restaurování a zdokumentování fotek Josefa Sudka. Součástí souboru jsou fotografie zničené Prahy po bombardování. Topografii sutin lze nalézt na online mapě (https://sudekproject.cz/mapa_1945/mapa/node/11425.html).

Další projekt Zachování paměti. Poválečná reflexe holokaustu v pomníkové tvorbě a výtvarném umění navazuje na Obraz nepřítel: Vizuální projevy antisemitismu v českých zemích od středověku po současnost.

Gestapo Kladno / Mgr. Luděk Hlava (Středočeská vědecká knihovna v Kladně)

Výročí konce druhé světové války nabízí v rámci regionu kromě častěji zmiňované lidické tragédie připomenutí také dalších zajímavostí, mezi jinými i kladenské Gestapo.

Byla představena venkovní služebna (podléhající hlavní služebně sídlící v Praze) německé tajné policie v Kladně. V Kladně vznikla později než další služebny a existuje několik teorií, proč tomu tak bylo. Jednou z teorií 8. 6. 1939 zastřelen Janem Smudkem (pozdějším letcem RAF) německý strážmistr Wilhelm Kniest. Dohromady bylo kladenským Gestapem zajato 2 233 lidí. Obsazení gestapa bylo 120 pracovníků.

Dům č. 2797 byl zkolaudován v roce 1939 a původně měl sloužit občanské záložně. Ta tam nakonec nikdy nesídlila. Po vraždě strážmistra Wilhelma Kniesta přišlo do Kladna Gestapo a do jeho čela byl postaven Harald Wiesmann, který tento nový dům vybral jako sídlo Gestapa. Protože jejich nároky na více místa narůstaly, k původnímu domu se postupně přistavovaly další části. Nové stavby už byly přímo upraveny pro účel, kterému měly sloužit, takže se v nich kromě kanceláří nacházely i cely, protiletcké kryty a technické místnosti.

Vězni kladenského Gestapa museli pracovat v železárnách nebo na stavbách těchto nových domů. Wiesmann vězně využíval na práci, a proto je držel co nejdéle v Kladně a neposílal je dalším instancím. Když již nebyli schopni pracovat, bylo o ně „postaráno“ (např. odesláním do koncentračních táborů) a posléze byly pracovní síly dováženy z Malého Terezína.

BLOK II. CHMEL, SLAD A VODA: PŘÍSPĚVKY K PIVOVARNICTVÍ

Pivo v Červenom kláštore / Mgr. Mária Ondriová, PhD. (Štátna vedecká knižnica v Prešove)

Na severovýchodě Slovenska, na hranici s Polskem se nachází středověký objekt známý pod názvem Červený klášter, který sídlí v obci stejného jména, dříve však patřil k obci Lechnice.

O tématu Červeného kláštera a okolí byla sepsána bibliografie Jozefem Repčákem, která kladla důraz na literaturu z nejnovějšího období. Byl rozdělen na dvě části – přírodní poměry a dějiny. Doteď nevznikla žádná velká kniha o historiografii Červeného kláštera.

V Červeném kláštře působili v průběhu století (1320–1782) dva církevní řády, řád kartuziánů (1320–1563) a řád kamaldulů (1710/11–1782) a v mezidobí mezi oběma řády klášter vlastnili světské majitelé (1563–1711). Během vlastnictví světským majitelem Ladislavem Rákoczym byl sepsán první inventář kláštera a v něm se nacházel i pivovar.

Během působení řádu kamaldulů měl každý mnich svůj úkol, na základě archivních dokumentů se dá zjistit, že měli i funkce inspektora pivovaru a také měli na starost vinný a pivní sklepy. Mezi lety 1729–1754 se v klášteře vystřídali čtyři pivovarníci. Pivovarník měl kromě vaření piva i řadu dalších povinností, např. zaučit učně, pálení pálenky, a pokud zrovna nevařil pivo, tak si měl v klášteře najít jinou činnost, např. stolařskou. Jako součást výplaty dostával i pivo, ale i řadu dalších věcí, jako pálenku, látku, oblečení ad. Pokud však várku piva pokazil, musel ji nahradit na vlastní náklady.

Pivovarníctvo v Prešove – pramenná báza a stav výskumu / doc. Mgr. Marcela Domenová, PhD.
(Štátna vedecká knižnica v Prešove)

Příspěvek představil literaturu, která již k tématu pivovarnictví v Prešově a na Slovensku byla vydána. Poté se zaměřil na historické prameny, která se zachovaly k problematice pivovarnictví a vaření piva cechem nebo jednotlivými prešovskými měšťany ve středověku a v novověku. Prameny, které byly k tomuto tématu nalezeny, jsou uloženy v několika paměťových institucích, např. v archivním fondu Státního archivu v Prešově, nebo ve sbírkách Krajského muzea v Prešove.

BLOK III. OSOBNOSTI BIBLIOGRAFIE

Anna Kucianová – C'est la vie / Ing. Ivana Poláková PhD.

Anna Kucianová se narodila 15. května 1955 v Martine a tento rok oslavila významné jubileum. Svou profesní kariéru začíná v roce 1977 nástupem do Matice slovenskej (MS), později Slovenskej národnej knižnice (SNK) v Martine na Oddělení mechanizace a automatizace. Posléze se dostává do Bibliografického oddělení MS a od roku 1983 se stává zodpovědnou redaktorkou periodika Slovenská národná bibliografia – série B-J. Od roku 1993 je vedoucí Oddělení výzkumu a koordinace bibliografie Národního bibliografického ústavu. Významnou mírou se podílí na rozvoji teorie, metodiky a praktické aplikace bibliografie. V SNK působila až do roku 2018, kdy po 41 letech usilovné práce odešla do důchodu.

Organizovala a vedla metodické semináře: Dny regionální bibliografie, Bratislavské bibliografické dny, Dny vědeckých knihoven, Hodžovy dny. Její srdeční záležitostí však je Kolokvium českých, moravských a slovenských bibliografů a Seniorklub.

Je autorkou řady různých metodik, článků, studií v odborných knihovnických periodikách (Čitateľ, Knižnica a informácie, Knižnica, Itlib, Ikaros a v bibliografických sbornících).

Po skončení odborného programu byla pro zájemce připravena prohlídka pivovaru Prazdroj.

21. 10. 2025

Moderovala: doc. Mgr. Marcela Domenová, PhD.

BLOK IV. ČESKOSLOVENSKÝ FILM: 95 LET ZVUKOVÉ ÉRY

Reflexia kinematografie v kaledárových textoch / Mgr. Bronislava Navarová, Mgr. Livia Kurucová, PhD. (Univerzitná knižnica v Bratislave)

Knižní kalendáře byly rozšířeným a mimořádně oblíbeným typem tzv. lidové literatury v období habsburské monarchie, ale svou popularitu si zachovaly i po vzniku Československa. Od 20. let 20. století se začaly objevovat i kalendáře a články v nich k tématu film a kinematografie, ve větším množství vycházely slovenské a cizojazyčné kalendáře na Slovensku až v 50.–60. letech. Povětšinou se prolínaly i s dalšími druhy umění.

V kalendářích vycházely dvě hlavní skupiny článků – k historii filmu a k osobnostem s filmem spojeným. Byly představeny i některé osobnosti českého, slovenského, ale i zahraničního filmu, ať již herci, kameramani nebo režiséři, kterým se články v kalendářích věnovali. Autory článků byli povětšinou

filmoví publicisté, teoretici, kritici a režiséři. V některých článcích byl důrazný moralistický apel na filmy a také návrhy, jaké filmy by se měly promítat veřejnosti a kdo by měl tyto filmy vybírat.

Byla zmíněna i historie vzniku filmu, bratři Lumièrové a následný vývoj zvukového filmu a odezvy v kalendářích.

Pardubice (téměř) ráj filmařů / Martina Zlatohlávková (Krajská knihovna v Pardubicích)

Shrnutí stručné historie českých hraných filmů, které byly zcela nebo částečně natočeny v Pardubicích, nebo jsou Pardubice dějištěm filmu, od roku 1944. Příspěvek se věnoval filmům Počestné paní pardubické, Spalovač mrtvol (autoři si vybrali Pardubice kvůli zdejšímu krematoriu Pavla Janáka), Dívka na koštěti, Dostih, Operace Silver A, Dáblova lest, Podvodnice, Nespavost, Archiv, Jan Palach, LOVEní a Ovce žerou první.

Kino ako priestor kultúrneho stretávania – začiatky zvukového filmu v Dolnom Kubíne / Mgr. Katarína Kožáková, PhD. (Oravská knižnica Antona Habovštiaka v Dolnom Kubíne)

Začátky kina na Slovensku sahají do konce 19. a začátku 20. století. První zvukové kino bylo na Slovensku v roce 1929 v Košicích. Ve 20. letech 20. století na Slovensku vznikly němé filmy: Jánošík (1921), Strídža spod hája (1922), Zlatý vek Oskara Dama z Užhorodu (1923), Čierny pondelok (1923), Pajácov osud (1925). V této době vznikal a rozvíjel se i filmový tisk a vznikaly také spolky související s filmem. Prvním významným zvukovým slovenským filmem byl film Zem spieva (1932), nejúspěšnější byl Jánošík Martina Friče (1936). Příchod zvuku přinesl nové filmové žánry jako hudební filmy, např. Polská krev.

Byla uvedena i statistika počtu kin, které se nacházely v Československu v meziválečném období.

V Dolním Kubíně bylo prvním kinem BIO INVALID, které založili Michal Bencúr, Mikuláš Bysterský a Manfred Weiss. Na zvuk toto kino přešlo v roce 1933 a majitelé si kvůli tomu museli vzít půjčku. Ve 30. letech 20. století se kino zapojilo do veřejné sbírky na sochu prezidenta T. G. Masaryka, kdy věnovalo výnosy z promítání. Kino fungovalo pravidelně, v průměru 5 představení měsíčně, zimní měsíce patřily mezi nejaktivnější, během léta byla promítací činnost slabší.

ZAKONČENÍ KOLOKVIA

Kolokvium zakončil Ing. Jan Kaňka, který shrnul nejen celé kolokvium, ale chválil různorodost pojetí jednotlivých příspěvků a také schopnost bibliografů se vypořádat s jakýmkoliv tématem a připravit si na libovolná témata příspěvky.

Zapsala: Mgr. Eva Filípková, říjen 2025